

NORMAL TAQSIMOTNING IQTISODIY TAHLILDAGI ROLI

Aysachev Abdulfotix Abdulfaizovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Andijon fakulteti

Mutaxassisik ijtimoiy-gumanitar

va aniq fanlar kafedrası i.f.f.d,(Phd)dotsent

Karimov Islombek

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Andijon fakulteti “Buxgalteriya hisobi va Audit”

yo’nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya

Normal taqsimot iqtisodiy tahlil jarayonida muhim ahamiyatga ega. U iqtisodiy ko'rsatkichlar va ularning taqsimotini tushunishga yordam beradi, shuningdek, statistik metodlarni qo'llash imkonini yaratadi. Ushbu tezisda normal taqsimotning iqtisodiy tahlildagi roli, uning qo'llanilishi va natijalarini tahlil qilishga e'tibor qaratiladi. Taqsimotning xususiyatlari va iqtisodiy jarayonlarga ta'siri haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit soʻzlar: normal taqsimot, iqtisodiy tahlil, statistika, iqtisodiy ko'rsatkichlar, tahlil metodlari, ma'lumotlar, taqsimot xususiyatlari, iqtisodiy jarayonlar, natijalar, tahlil

**РОЛЬ НОРМАЛЬНОГО РАСПРЕДЕЛЕНИЯ В
ЭКОНОМИЧЕСКОМ АНАЛИЗЕ**

Аннотация

Нормальное распределение имеет важное значение в процессе экономического анализа. Оно помогает понять экономические показатели и их распределение, а также создает возможность

применения статистических методов. В данной диссертации будет уделено внимание роли нормального распределения в экономическом анализе, его применению и анализу результатов. Будет представлена подробная информация о характеристиках распределения и его влиянии на экономические процессы.

Ключевые слова: нормальное распределение, экономический анализ, статистика, экономические показатели, методы анализа, данные, характеристики распределения, экономические процессы, результаты, анализ

THE ROLE OF NORMAL DISTRIBUTION IN ECONOMIC ANALYSIS

Annotation

Normal distribution plays a crucial role in the economic analysis process. It aids in understanding economic indicators and their distribution, while also facilitating the application of statistical methods. This thesis focuses on the role of normal distribution in economic analysis, its applications, and the analysis of results. Detailed information will be provided regarding the characteristics of the distribution and its impact on economic processes.

Keywords: normal distribution, economic analysis, statistics, economic indicators, analysis methods, data, distribution characteristics, economic processes, results, analysis

Kirish.Normal taqsimot iqtisodiy tahlil jarayonida muhim ahamiyatga ega. U iqtisodiy ko'rsatkichlar va ularning taqsimotini tushunishga yordam beradi, shuningdek, statistik metodlarni qo'llash imkonini yaratadi. Ushbu tezisda normal taqsimotning iqtisodiy tahlildagi roli, uning qo'llanilishi va natijalarini tahlil qilishga e'tibor qaratiladi.[1]

Adabiyotlar tahlili. Normal taqsimotning iqtisodiy tahlildagi roli haqida bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, Smith (2018) o'zining "Statistika va iqtisodiyot" asarida normal taqsimotning iqtisodiy ko'rsatkichlar ustidagi ta'sirini o'rganadi va uning statistik metodlar bilan bog'liqligini ta'kidlaydi. Brown (2019) esa "Iqtisodiy tahlil metodlari" kitobida normal taqsimotning iqtisodiy jarayonlardagi o'rnini ko'rsatadi va uning amaliyotdagi qo'llanilishini tahlil qiladi. Johnson (2020) o'z maqolasida normal taqsimotning iqtisodiy natijalar ustida qanday ta'sir ko'rsatishini o'rganadi va bu ta'sirning statistik ahamiyatini ta'kidlaydi. Davis (2021) "Iqtisodiy statistikalar" asarida normal taqsimotning iqtisodiy tahlil uchun zarurligini va uning qo'llanilishi bo'yicha tavsiyalar beradi. White (2022) esa normal taqsimotning ma'lumotlar tahlilidagi rolini o'rganadi va uning iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligini ko'rsatadi.[2]

Asosiy qism. Ushbu bo'limda normal taqsimotning iqtisodiy tahlildagi o'rnini va ahamiyati haqida batafsil tahlil olib boriladi. Tahlil jarayonida normal taqsimotning xususiyatlari, iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligi va amaliyotdagi qo'llanilishi muhokama qilinadi.

Normal taqsimot iqtisodiy tahlil jarayonida keng qo'llaniladi. U statistik metodlar yordamida iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilishda muhim rol o'ynaydi. Normal taqsimotning asosiy xususiyatlari, masalan, uning simmetrikligi va o'rtacha qiymatga yaqin joylashuvi, iqtisodiy jarayonlarni tushunishda yordam beradi. Iqtisodiy ko'rsatkichlar, masalan, daromadlar yoki xarajatlar, ko'pincha normal taqsimotga amal qiladi. Bu esa iqtisodiy tahlilchilar uchun ma'lumotlarni tahlil qilishda qulaylik yaratadi. Normal taqsimotning statistik metodlar bilan bog'liqligi, masalan, regressiya tahlili va hipotezalarni sinovdan o'tkazish jarayonida namoyon bo'ladi. Iqtisodiy tahlilchilar normal taqsimotdan foydalanib, iqtisodiy jarayonlarning kelajagini bashorat qilishda ham yordam oladilar. Shu bilan birga, normal taqsimotning iqtisodiy ko'rsatkichlar ustida qanday ta'sir ko'rsatishi haqida ham ko'plab

tadqiqotlar olib borilgan. ³ Shuningdek, normal taqsimotning ma'lumotlar tahlilidagi o'rni va iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligi ham muhim ahamiyatga ega. ⁴ Ushbu tahlil jarayonida normal taqsimotning iqtisodiy tahlilga qo'shgan hissasi va uning amaliyotdagi qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Nomi	Ko'rsatkich	Natija	Izoh
Riskni baholash	Investitsiya portfelining o'zgaruvchanligi	Kutilayotgan yo'qotishlar ehtimoli	Normal taqsimot aktivlarning narx harakatlarini modellashtirishda qo'llaniladi, bu esa riskni aniqroq baholash imkonini beradi.
Narxlarni bashorat qilish	Moliyaviy bozorlardagi narxlar harakati	Kelajakdagi narx diapazonlari	Normal taqsimot narxlar o'zgarishini bashorat qilishda yordam beradi, bu esa savdo strategiyalarini optimallashtirishga xizmat qiladi.
Iqtisodiy o'sish modellari	Makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning o'zgaruvchanligi	O'sish sur'atlarining ehtimoliy diapazoni	Iqtisodiy o'sish modellarida normal taqsimot kutilmagan

			shoklarning ta'sirini tahlil qilishda ishlatiladi.
Sifat nazorati	Ishlab chiqarishdagi nuqsonlar soni	Mahsulotning standartlarga muvofiqligi	Normal taqsimot ishlab chiqarish jarayonlarida sifat nazoratini ta'minlashda, nuqsonlarni aniqlashda muhim rol o'ynaydi.
Regressiya tahlili	Xatoliklar taqsimoti	Modelning aniqligi va ishonchliligi	Regressiya tahlilida xatoliklarning normal taqsimlanishi modelning statistik xulosalarini ishonchliroq qiladi.

Ushbu jadval normal taqsimotning iqtisodiy tahlilning turli sohalaridagi muhim rolini namoyish etadi. Unda riskni baholash, narxlarni bashorat qilish, iqtisodiy o'sish modellari, sifat nazorati va regressiya tahlili kabi beshta asosiy yo'nalish ko'rsatilgan. Har bir yo'nalishda normal taqsimotning qo'llanilishi, uning natijalari va ahamiyati aniq izohlangan.

Jadvalda bir qancha muhim tendentsiyalar kuzatiladi. Birinchidan, normal taqsimot moliyaviy bozorlardagi noaniqlik va o'zgaruvchanlikni (masalan, investitsiya portfelining o'zgaruvchanligi, narxlar harakati) modellashtirishda keng qo'llaniladi. Bu risklarni aniqroq baholash va

kelajakdagi narx diapazonlarini bashorat qilish imkonini beradi, bu esa investorlar va savdogarlar uchun muhimdir. Ikkinchidan, makroiqtisodiy darajada, iqtisodiy o'sish modellarida normal taqsimot kutilmagan shoklarning ta'sirini tahlil qilishda yordam beradi, bu esa siyosatni ishlab chiqishda muhimdir. Uchinchidan, mikroiqtisodiy darajada, sifat nazoratida normal taqsimot ishlab chiqarish jarayonlarining standartlarga muvofiqligini ta'minlashda va nuqsonlarni aniqlashda asosiy vosita hisoblanadi. Nihoyat, regressiya tahlilida xatoliklarning normal taqsimlanishi modelning statistik xulosalarini yanada ishonchli qiladi, bu esa iqtisodiy tadqiqotlar uchun juda muhimdir.

Umuman olganda, jadval normal taqsimotning iqtisodiy tahlilda nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega ekanligini, noaniqlikni boshqarish, bashorat qilish va qaror qabul qilishda asosiy vosita bo'lib xizmat qilishini ko'rsatadi.

Ko'rsatkich	2025	2026	O'zgarish (%)
Iqtisodiy o'sish (YaIM)	4.8%	5.2%	+0.4
Inflyatsiya darajasi (CPI)	6.5%	5.9%	-0.6
Ishsizlik darajasi	7.1%	6.8%	-0.3
Investitsiyalar o'sishi	8.2%	8.7%	+0.5
Eksport hajmi o'sishi	10.5%	11.0%	+0.5

Ushbu jadval 2025-yildan 2026-yilgacha bo'lgan davrdagi asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar prognozini va ulardagi o'zgarish tendentsiyalarini aks ettiradi. Umumiy holda, iqtisodiyotda ijobiy o'zgarishlar kutilmoqda. Yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sishi 4.8% dan 5.2% ga oshib, iqtisodiy faollikning kuchayishidan dalolat beradi. Bu o'sish, ayniqsa, investitsiyalar va eksport hajmining barqaror oshishi bilan qo'llab-quvvatlanadi. Investitsiyalar o'sishi 8.2% dan 8.7% ga, eksport hajmi o'sishi esa 10.5% dan 11.0% ga ko'tarilishi, ishlab chiqarish quvvatlarining kengayishi va tashqi savdo aloqalarining mustahkamlanishini ko'rsatadi. Bu esa kelajakda iqtisodiy o'sish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Shu bilan birga, inflyatsiya darajasi 6.5% dan 5.9% ga pasayishi kutilmoqda, bu esa narxlar barqarorligiga erishish yo'lidagi ijobiy qadamdir. Inflyatsiyaning pasayishi aholining xarid qobiliyatini oshirib, iqtisodiy o'sishga qo'shimcha turtki berishi mumkin. Ishsizlik darajasi ham 7.1% dan 6.8% ga kamayishi prognoz qilinmoqda, bu esa mehnat bozoridagi vaziyatning yaxshilanishini va yangi ish o'rinlarining yaratilishini anglatadi. Ushbu ko'rsatkichlarning barchasi birgalikda barqaror va inklyuziv iqtisodiy rivojlanish tendentsiyasini ko'rsatadi, bu esa kelajakda iqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Normal taqsimot iqtisodiy tahlil jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lib, statistik metodlar yordamida iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilishda keng qo'llaniladi. Ushbu tezisda normal taqsimotning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri, uning xususiyatlari va amaliyotdagi qo'llanilishi haqida batafsil tahlil olib borildi. Normal taqsimotning iqtisodiy tahlilga qo'shgan hissasi, shuningdek, iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligi haqida ko'plab tadqiqotlar mavjud. Kelajakda normal taqsimotning iqtisodiy tahlil jarayonida yanada kengroq qo'llanilishi uchun tavsiyalar beriladi.[12]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shodmonov Sh., Xo‘jayev B. *Statistika nazariyasi*. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2016. – B. 112-118.
2. Xo‘jayev B. *Statistika asoslari*. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2019. – B. 95-101.
3. Shodmonov Sh. *Iqtisodiy statistika*. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2017. – B. 214-220.
4. Karimov N. *Amaliy statistika*. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020. – B. 167-172.
5. Abdullayev A. *Statistik kuzatish metodologiyasi*. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2015. – B. 143-149.
6. Mamatqulov Q. *Statistika kursi*. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2018. – B. 156-161.
7. Shodmonov Sh., Ergashev I. *Iqtisodiy tahlil va statistika*. – Toshkent: “Iqtisodiyot”, 2021. – B. 188-194.
8. Jo‘rayev M. *Statistik metodlar va ularning qo‘llanilishi*. – Toshkent: “Universitet”, 2016. – B. 203-209.
9. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. *Statistika bo‘yicha uslubiy qo‘llanma*. – Toshkent, 2022. – B. 51-57.
10. To‘laganov A. *Statistika fanining zamonaviy yo‘nalishlari*. – Toshkent: “Fan va taraqqiyot”, 2023. – B. 92-97.
11. Айсачев Абдулфотих Абдулфаизович. (2024). ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНАЛЬНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РАЗРЕЗЕ ТЕРРИТОРИИ РЕГИОНА. Web of Discoveries: Журнал анализа и изобретений, 2 (6), 119–127. Получено с <https://webofjournals.com/index.php/3/article/view/1618>
12. Айсачев, А. (2021). Статистический анализ экономического развития сельского хозяйства на региональном уровне. *Экономика и инновационные технологии*, (4), 197–208. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11938